

article from the side of subjects of lobbying adoption of laws, which would give the state of noblemen and other states new political rights predominated direct methods of realization of such type of activity.

The authors of most solicitors and addresses, «deputies», to the Editorial commissions from province committees on the improvement of way of life of squire peasants had possibilities of direct contact with public agents. Only legalistically, results of lobbying by «deputies» and individuals which was included in the state of noblemen during the period named higher, in particular, the grant of the Russian empire of the right to vote, freedom of seal, had negative character. A legislator did not take into account similar petitions and also put on their authors administrative responsibility. Change of reaction of the state according to the attempts of pressure on it from the side of groups and separate representatives of the state of noblemen from ignoring to punishment, in our view, is possible to explain above all things that part of population tried to set a precedent of establishment of changes in their legal status for initiatives exactly of society, but not state. Such principle changing of Russian legally state tradition a legislator did not wish to assume.

Besides, some authors of reformative projects passed from lobbying only the class interests to defending of expansion of political rights and freedoms of all Russian citizens. Maybe, that noblemen lost tactically, and won strategically. Soon in the Russian empire were realized reforms of organization and activity of local self-government (1864) and state control after maintenance and distribution of information (1865).

Keywords: *lobbying class of nobles, political rights and freedoms of the petition, noble provincial committees for the welfare of rural inhabitants attached to land Didych, Editorial Board.*

УДК 340.112(045)

Є.М. Черних

КАТЕГОРІЯ «ПРАВОВЕ ЖИТТЯ» В ОСНОВНИХ КОНСТРУКТИВНИХ МОМЕНТАХ

У статті розглядаються проблеми методологічної та конструктивної неузгодженості категорії «правове життя» з позиції аксіологічної пізнавальної стратегії. Гранично комплексний та узагальнюючий характер категорії, що прагне відобразити складне явище правового буття як специфічну форму життя суспільства, приводить, на думку автора, до неузгодженості у кількох ключових моментах: філософських моделях права; пізнавальних стратегіях; правилах конструювання наукових концептів. Джерелом методологічної напруженості категорії «правове життя» є елемент негативних соціальних проявів (неправа), вилучення якого з її складу не рятує категорію, оскільки позбавляє її генерального задуму.

Ключові слова: *правове життя, право, належне та суще в праві, ціннісні засади права, неправо.*

Постановка проблеми. Одним з помітних концептів, який отримав широку підтримку російських і українських теоретиків права в останнє десятиліття, є категорія «правове життя». Вона стала предметом не тільки наукових досліджень [1], але вже отримала «прописку» і в авторитетній навчальній літературі [2]. *Аналіз останніх досліджень і публікацій.* Найбільш активно проблематику правового життя розробляють такі автори, як О. В. Малько, а також А. І. Демидова, А. Є. Михайлова, В. В. Трофимова, В. А. Шиянова та інші.

Виклад основного матеріалу. Категорія правове життя має декілька яскравих особливостей. Насамперед, слід зазначити масштабність та комплексність задуму, оскільки вона прагне відобразити онтологічну структуру права у всьому складному різноманітті, показавши її як специфічну форму життя суспільства. Також на відміну від інших схожих правових концептів (правової системи, правової форми, правової дійсності тощо) «правове життя» охоплює не тільки позитивні, але й негативні соціальні прояви, що мають юридичний характер. І в цьому полягає її наступна особливість. «Як не дивно, – пише О. В. Малько, – досі не існувало категорії, яка охоплювала б всю сферу буття права з усіма позитивними і негативними його проявами» [4, с. 7]. Під негативними проявами права вчений розуміє злочини та інші правопорушення; їх суб'єктів і кримінальні структури; зловживання, деформації правосвідомості, які можуть виражатися в нігілізмі, ідеалізмі, популізмі; помилки у праві та інші чинники, що перешкоджають позитивній юридичній діяльності [2, с. 123]. За визначенням О. В. Малько, «правове життя – це сукупність всіх форм юридичного буття суспільства, що виражається в правових актах та інших проявах права (в тому числі і негативних), що характеризує специфіку і рівень існуючої юридичної дійсності, ставлення суб'єктів до права і ступінь задоволення їх інтересів» [2, с. 122].

З погляду наукової новизни, евристичного потенціалу на поняття правового життя покладають великі очікування. Як зазначає В. Трофімов, надання цьому поняттю категоріального статусу має принципове значення для побудови системи знання, методологічне значення, обумовлює логіку теоретичного осмислення системи знання, вибір засобів та способів пізнання [3, с. 62].

Однак, ми вважаємо, що прагнення охопити в одній категорії весь відомий світ права як специфічну форму життя суспільства призводить до змішування різних методологічних підходів та інструментів, і, як наслідок – до конструктивної та елементної неузгодженості такої категорії. Еклектичність конструкції виявляється вже в самій назві категорії «правове життя», яка є синтезом поняття Суцього - «життя» і поняття Належного - «правова» у вигляді проблеми з'єднання двох онтологічно різних та зазвичай опозиційних сфер: фактичної та області ідеальної, нормативно-ціннісної. Ми вважаємо, що це є результатом комбінації різних пізнавальних стратегій: соціологічної та нормативно-ціннісної. Класична соціологічна методологія керується критерієм наочно фактичного; і навпаки, пізнання об'єктів з позиції належного відповідає нормативно-ціннісній методології, для якої характерний морально орієнтований критерій. Таким чином, виникає проблема вибору або комбінації стратегічних методів конструювання категорії, ключ дорозв'язання якої знаходиться у питанні співвідношення Належного і Суцього в праві.

Це питання – співвідношення Належного і Суцього – без перебільшення є основним для предмета (онтології) і методу (гносеології) загальної теорії права. Принципове розмежування належного і суцього у сфері етичних цінностей пов'язане з поглядами І. Канта, які були розвинені школою неокантіанства (В. Віндельбанд, Р. Ріккерт та ін). Як відомо, найбільш різке вираження в правознавстві цей підхід знайшов у поглядах Г. Кельзена: «категорії Належного і Суцього є основним мислимим діленням всього. Тому в рамках даного вичерпного двоскладного поділу немислима річ, яка не буде ні належністю, ні дійсністю або буде відразу і тим, і іншим» [5, с. 597]. Сам Г. Кельзен бачив у теорії права та її предметі тільки нормативну сферу. У сучасній правовій науці в цілому панує позиція зближення: право як світ нормативної належності, якому протистоїть соціальна дійсність (суцце) розглядаються в природній спорідненості [6, с. 276-281; 7, с. 14-16]. Однак їх ототожнення так само, як і безумовне протиставлення помилкове. Належне і Суцце принципово різних ідей, що становить ціннісну основу всякого етичного вчення разом з правовим. Вони також

складають методологічну опозицію: методологія суцього (якщо тільки вона не виводиться з ідеї над розуму) передбачає принцип ірраціональної природної причинності; тоді як методологія належного вимагає причинності раціонально-цільової. Збіг Суцього і Належного в світі права, де їх опозиція проявляється, зокрема, як проблема законної несправедливості, можливий, але в ідеалі – за умови відсутності ціннісного конфлікту між ними. Звідси комбінація соціологічної та нормативної стратегій допустима за умови ціннісної узгодженості.

Отже, світ права може описуватися в термінах фактично суцього та ідеально належного. Однак, його сутність може бути зрозуміла тільки через ідею права, в основі якої лежить цілепокладання (Г. Радбрух). Тому ідея права розкривається тільки як належність, яка конститується етичними цінностями-цілями і прагне до їх здійснення, а отже, може бути зрозуміла неодмінно через ціннісні поняття та ціннісні судження. Г. Радбрух зазначає, що «ідея права є одночасно конститутивним принципом і критерієм цінності правової дійсності, служить елементом оцінюючого способу мислення» [8, с. 16]. Звідси і правове життя може бути зрозуміле не інакше, як у аксіологічному підході, що орієнтований на моральні критерії, які дозволяють вводити поняття справедливості.

В ціннісному аспекті джерелом напруги і центром методологічних проблем категорії «правове життя» є вищезгаданий елемент негативних проявів права, який, за гегелівською традицією, можна назвати неправом. Ми вважаємо, що як соціальне явище неправом може розглядатися в значенні правового тільки формально, в сенсі зовнішнього до права об'єкта, що підпадає під дію його регулювання, але ніяк не в значенні особливої форми права, оскільки сутнісною є в очевидному протиріччі до правової ідеї. Щоправда, в ідейній формі неправом входить до арсеналу правової науки, відбиваючись у відповідних концептах. Адже апіорне поняття права містить багато підпорядкованих правових понять, у тому числі й ті, що позначають і неправомірні явища. Як інструменти пізнання усі такі поняття мають безперечну позитивну цінність, навіть поняття протиправного виявляє ідею права в значенні правомірно-належного через своє заперечення. Однак, у фактичних неправомірних актах позитивна цінність відсутня. Аспект негативної цінності неправом дослідники категорії правового життя обходять стороною. Таким чином, в категорії правового життя вони об'єднують з апіорно ціннісним понятійним рядом належного, принципово інший онтологічний ряд фактичних соціальних проявів, тобто суцього, в якому відсутня необхідна передумова ідеальності, цінності, внаслідок чого в елементі протиправних фактів виникає конфлікт з поняттям права та його ідеєю, яка прагне до справедливості. За відсутності ціннісного збігу між належним і суцим виявляється поєднання права і сили, закону і беззаконня, коли правом стає всякий примусовий факт.

Пояснення соціального життя, що взяте в правовому аспекті, логічно вимагає з'ясування того, яке з відомих понять права є констатуючим предикатом того прояву, що розуміється як правове. Це дозволяє також встановити межі «правового життя» з метою відокремлення від інших видів соціального буття. Поставлене питання виявляє, що присутність у категорії, що розглядається, як ціннісно-позитивних, так і ціннісно-негативних структурних елементів, передбачає використання двох принципово різних та неузгоджених між собою понять права: змістовно морального для позитивних елементів і морально нейтрального (або навіть вільного від моралі) для негативних елементів. Таким чином, виникає методологічний конфлікт в моменті праворозуміння, оскільки в даній категорії соціальне життя визначається поняттями права, які взаємовиключними, щов цілому характеризує таку категорію як курйозну. Наслідки ціннісної неузгодженості і на цьому методологічному рівні (поняття права) ті ж, що спостерігаються в проекції належного і суцього: виникає проблема законної

несправедливості, стирається межа між правовим життям і життям не правовим, правопорядком та його ілюзією. Нехтуючи аксіологічною стратегією, прихильники категорії не помічають проблеми можливого переходу правового життя в не правове життя, якщо елемент негативних проявів права переходить певний поріг несправедливості, що можна спостерігати на прикладі недемократичних режимів, іншими словами не бачать конфлікту між правом і мораллю, що викликається елементом негативних проявів правового життя.

Правда, щодо обумовленості «правового життя» поняттям права окремі автори висловлюють іншу думку. Наприклад, О. Ноздрін вважає, що «головна і вихідна для розуміння сутності правового життя позиція полягає в тому, що цю сутність *не можна прямо виводити з тієї чи іншої дефініції права*» (курсив мій - С.Ч.), оскільки «право» та «правове» не те ж саме [9, с. 73]. Але, на нашу думку, це рівнозначно запереченню виводимості категорії правового життя з родового поняття права, враховуючи, що дефініції предметні (реальні) прагнуть до вираження понятійної сутності. Це судження підриває принцип відповідності правових категорій ціннісно зумовленої ідеї права, з чим не можна погодитися. О. Ноздрін розуміє життя як «правове» лише в формально-технічному, а не в сутнісно-ціннісному значенні права – в силу опосередкованості правом, як сферу повністю охоплену впливом правових норм [9]. В результаті отримуємо категорію «суто правову», як вважає автор, але байдужу до морально-ціннісної ідеї права. Стає не зрозуміло, чому ціннісні підстави, які автор вбачає в дефініції права, зникають в категорії і явищі правового життя в частині неправа. На думку О. Ноздріна, розуміння правового життя тільки в ціннісно-позитивному значенні правомірного пояснюється неправильним розумінням цінності права, цільової спрямованості правових норм, «які нібито (!?-С.Ч.) мають своєю метою тільки позитивну поведінку» [9, с. 74]. Тут автор має на увазі охоронні норми, які, на його думку, націлені на протиправну поведінку, адресуються правопорушникові, але не бачить кінцевої позитивно-ціннісної мети норм, що викликає у нас здивування.

Ми вважаємо, що негативні прояви соціальної дійсності, що утворюють елемент неправа, можливо позначати як життя правове саме в такому, відверто формальному розумінні права, звільненому від морального критерію. Але чи буде таке життя правовим? Або іншими словами: чи містить родове поняття права моральні елементи, критерії? Як відомо, з цього питання науковий світ не прийшов до згоди. Позитивісти заперечують необхідний логічний або концептуальний зв'язок між правом і мораллю як суспільними явищами. Непозитивісти, навпаки, відстоюють необхідність такого зв'язку, що дає можливість на основі моральних критеріїв розмежувати право і неправу. Однак, навіть позитивісти визнають моральну оцінку і критику позитивного права. Відповідно до відомої формули Г. Радбруха («вкрай несправедливі норми – вже не право»), вони припускають певний поріг несправедливості, де приховується складна проблема розмежування права і неправа в зв'язку із розпливчатістю самого критерію справедливого-несправедливого [10, с. 243]. Крім того, викликає скепсис можливість раціонального обґрунтування об'єктивних і незмінних моральних критеріїв права [11]. Детально аналізуючи основні аргументи в дискусії навколо юридичного позитивізму, професор Р. Алексі приходять до висновку про перевагу з'єднувальної тези права і моралі, передусім з боку юридичної практики, набутого досвіду в здійсненні та захисті прав і свобод людини [12, с. 23-78]. Близьку позицію висловлює український дослідник С. І. Максимов. Правова реальність (і правове життя як її частина) є особливим родом ідеального буття, суть якого полягає в належності [13, с. 161]. Це сфера смислів і значень, яка містить в собі морально-ціннісний критерій, що поєднує право і мораль [13, с. 152,153]. Таке бачення змушує С. І. Максимова залишити за межами поняття правової реальності фактичні негативні прояви соціального життя. Враховуючи

теоретичну аргументацію, позитивну судову практику, зокрема Німеччини, ми поділяємо думку про те, що в засадах правових концептів має лежати морально конституційоване поняття права, яке прагне до здійснення справедливості як свого незаперечного принципу.

На нашу думку, що ціннісна неузгодженість категорії правового життя, яка виявляється в елементі неправа, є небажаним побічним ефектом змішування соціологічної та нормативно-ціннісної методологічних стратегій. Соціологічне конструювання категорії «правове життя» ускладнюється ціннісними відносинами, іманентно притаманними теоретико-правової рефлексії. В частині фактичних негативних проявів отримана категорія є настільки формальною, ціннісно-байдужою, що перетворюється в концепт більш соціологічний, ніж правовий.

Слід звернути увагу ще на один важливий аспект. Ціннісна неузгодженість категорії «правове життя» з ідеєю права закономірно виявляє себе в порушенні правил побудови наукових понять. Зокрема, порушується вимога спільності ознак поняття з усіма елементами змісту. Так, залишається загадкою, як «правове життя» у протиправних формах може бути «покликане певним чином оформляти особисте, і суспільне життя» [2, с. 122]. О. В. Малько також бачить ознаку правового життя в тому, що в її основі знаходиться право у справжньому «об'єктивному значенні», що дозволяє сперечатися про право і безправ'я, обурюватися свавіллям, тобто, вважаємо, мова йде про понадіндивідуальні цінності і моральне обґрунтування категорії, які, в такому разі, вступають в очевидне протиріччя з внутрішнім елементом неправа [4, с. 5]. Оскільки ціннісно-позитивні і ціннісно-негативні структурні елементи категорії «правового життя» перебувають у протиріччі між собою, у протиріччі до основного засобу визначення категорії – поняття права, – яке демонструє по відношенню до них морально різні, взаємовиключні смисли, вважаємо, втрачається обов'язковий для будь-якої категорії критерій спільності. Самі дослідники правового життя не виділяють момент, що цінніснооб'єднує всі структурні елементи категорії. Це дозволяє говорити про те, що онтологічні проекції сущого і належного в розглянутій категорії не мають ціннісноз'єднувального, загального для них критерію, що грубо порушує конструктивний принцип наукових категорій [6, с. 361-365].

Прихильники категорії правового життя вказують ще на одну, в даному випадку, термінологічну перевагу в порівнянні з іншими близькими категоріями. Мова йде про те, що в часовому аспекті категорія «правове життя», начебто, більш гнучка на відміну від понять «правова реальність» і «правова дійсність», оскільки останні категорії нібито відображають лише теперішній час, а «правове життя» також минуле і майбутнє [9, с. 27-28]. Однак, ми вважаємо, що така перевага непереконлива. Справа в тому, що лише в апіорних формах, поза будь-яким контекстом терміни «реальність» і «дійсність» позначають поточний часовий момент на відміну від терміна «життя». Слід враховувати, що ці терміни не висять у порожнечі, тому їх слід визначати як поняття у вживанні – в тому смислового контексті, який характерний для них. І тоді неважко помітити, що використання кожного з них передбачає якісь часові координати, часові кореляції, тобто вони допускають або не заперечують можливості використання їх в будь-яких трьох часових значеннях. Так, їх перестановка у виразі: «правова реальність була така, що довгий час суб'єкти Х не мали політичних прав» – нічого не змінює. Таким чином, всі ці поняття: правова реальність, правова дійсність і правове життя – у типічному вживанні з погляду часового виміру рівнозначні.

Ще одне важливе питання, в якому виникають протиріччя, пов'язане із системною характеристикою категорії правового життя. Так, О. Малько наполягає на тому, що правове життя не може розумітися як система, оскільки містить у своєму складі негативні прояви (неправо), які за своєю природою невпорядковані, спорадичні.

«Правове життя – саме сукупність усіх форм юридичного буття суспільства, а не система, оскільки охоплює й невпорядковані процеси і випадкові фактори тощо» [2, с. 123]. Інші автори, В. Трофімов, О. Ноздрін, навпаки вважають, що правове життя існує як системне явище: «правове життя», - пише В. Трофімов, - може бути розглянуто як своєрідна «метасистема» або система більш високого рівня...» [3, с. 67]. А, наприклад, А. Серьогін у системній характеристиці зовсім заплутується через протиріччя з поняттям системи: «Правове життя є не просто системою юридичних явищ (для цього є категорія «правова система»), а якоюсь «метасистемою», оскільки вона охоплює і невпорядковані процеси, і випадкові фактори» [14, с. 399]. На нашу думку, наведені погляди свідчать про очевидну неузгодженість методологічних позицій науковців.

Висновок. У підсумку слід зазначити, що в методології категорії правового життя спостерігається очевидна недооцінка аксіологічної стратегії, яка породжує структурну неузгодженість в елементі неправа. Таким чином, отримуємо приклад «скачущей», за висловом Л. Петражицького, категорії [15, с. 839], в якій предикат «правова» в значенні належного перескакує межі своєї застосовності, охоплюючи і ті явища, які з точки зору морально-ціннісних критеріїв не є формами права.

Наявність в категорії правового життя фактичних негативних проявів (неправа), неминуче виявляє ціннісну неузгодженість із 1) філософськими моделями права; 2) методологічними стратегіями (соціологічної та правової; суцього і належного); 3) правилами конструювання наукових категорій. Але й усунення елемента неправа як джерела ціннісних протиріч, не рятує категорію правового життя, оскільки тим самим скасовує її задум – відображення правового буття як самого життя суспільства.

На нашу думку, в категорії «правове життя» ми зустрічаємо приклад того, що між правом як явищем духовної культури (Належним) і фактичним середовищем його буття (Суцим) знаходиться ціннісна неузгодженість у формі неправа, яка не дозволяє повністю примирити їх в одному концепті. Мета об'єднання в одній правовій категорії ідеальної сфери правової належності і тієї недосконалої дійсності, що перетворюється в правом, безперечно, приваблива, але, вважаємо, навряд чи досяжна.

Список використаної літератури

1. Михайлов А. Е. Правовая жизнь современной России: проблемы теории и практики: автореф. дис.... канд. юрид. наук / А. Е. Михайлов. – Саратов, 2004.; Шиянов В. А. Правовая система и правовая жизнь общества: теоретический аспект взаимодействия: дисс.... докт. юридич. наук / В. А. Шиянов. – Москва, 2008.; Ноздрін О. М. Правове життя як категорія сучасної юридичної науки: теоретико-методологічне дослідження: автореф. дис. канд. юрид. наук / О. М. Ноздрін. – Маріуполь, 2013. – 20 с.
2. Малько А. В. Правовая жизнь / А. В. Малько // Общая теория государства и права. Академический курс : в 3 т. / отв. ред. М. Н. Марченко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Зерцало-М, 2001. – Т. 2. – С. 119-141.
3. Трофімов В. В. Концепция «правовой жизни»: теоретико-методологическое значение / В. В. Трофімов // Правовая политика и правовая жизнь. – 2009. - №2. – С.61-68.
4. Малько А. В. Категория «правовая жизнь»: проблемы становления / А. В. Малько // Государство и право. – 2001. – № 5. – С. 5–13.
5. Кельзен Г. Основоположение социологии права / Г. Кельзен // Эрлих О. Основоположение социологии права / О. Эрлих; под ред. В. Г. Графского, Ю. И. Гревцова; пер. с нем. М. В. Антонова. – СПб.: Университ. издат. консорциум «Юридическая книга», 2011. – С. 595-638.
6. Бержель Ж.-Л. Общая теория права: пер. с фр. / Ж.-Л. Бержель; под общ. ред. В. И. Даниленко. – М.: NOTA BENE, 2000. – 576 с.
7. Циппеліус Р. Філософія права: підруч.: пер. з нім./ Р. Циппеліус. – К.: Тандем, 2000.

– 300 с.

8. Радбрух Г. Философия права : пер. с нем. / Г. Радбрух. – М.: Международные отношения, 2004. – 240 с.
9. Ноздрін О. М. Правове життя як категорія сучасної юридичної науки: теоретико-методологічне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук / О. М. Ноздрін. – Маріуполь, 2013. – 196 с.
10. Булыгин Е. В. Что такое позитивизм? / Е.В. Булыгин // Правоведение. – 2011. - № 4. – С. 236-245.
11. Кельзен Г. Проблема справедливості / Г. Кельзен // Кельзен Г. ЧистеПравознавство: 3 дод.: Проблема справедливості / пер. з нім. О. Мокровольського. – К. : Юніверс, 2004. – С. 380–467.
12. Алекси Р. Понятие и действительность права (ответ юридическому позитивизму) / Р. Алекси, В. Бергманн, пер. с нем. А. Лаптев, Ф. Кальшойер. – М.: Инфотропик Медиа, 2011. – 192 с. – (Серия: Германская юридическая литература: современный подход. Кн. 1).
13. Максимов С. И. Правовая реальность: опыт философского осмысления: моногр. / С. И. Максимов. – Харьков : Право, 2002. – 328 с.
14. Серёгин А. В. Общее учение о государстве и праве: учебн. / А. В. Серёгин. – Ростов-на-Дону: ДЮИ, 2011. – 408 с.
15. Петражицкий Л. И. Новые основания логики и классификация наук (1925–1926) / Л. И. Петражицкий // Петражицкий Л. И. Теория и политика права. Избранные труды / Л. И. Петражицкий ; науч. ред. Е. В. Тимошина. – СПб. : Университ. издат. консорциум «Юридическая книга», 2010. – С. 775–856.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2013 р.

Y. M. Chernykh

CATEGORY OF «LEGAL LIFE» IN MAINLY CONSTRUCTIVE MOMENT

The article deals with theoretical problems of the category of «legal life», which in the last decade has received considerable support of the Russian and Ukrainian scientists. This category aims extremely comprehensive reflection of all manifestations of the existence of law as a specific form of social life. The peculiarity of such approach is that the category of legal life includes not only positive, but also negative manifestations of a legal nature (illegal). The article demonstrates that very large ontological problem, consisting in an attempt to fit into a single concept, all that is connected with legal regulation, generates epistemological problems: a mix of different cognitive strategies and instruments; the discrepancy with the philosophical models of law; violation of rules of design for scientific categories, which is a result of underestimation of the axiological strategy. These results in a value inconsistent category, whose methodological centre of conflict is the element of illegal. The actual negative effects of the derived category are so formal, value-free, within the guiding methods becomes sociological concept rather than legal one. It is noted that due to the presence of negative effects in the structure of categories it has no criteria that can unite all its elements, which violates the principle of the structure of scientific concepts. However, the elimination of the element of illegal doesn't solve the category, since it deprives it of the general idea, a reflection of legal reality as the most social type of life in all its fullness and contradictions. Attention is drawn to the divergence of views regarding the characteristics of systematic category and legal life, and weakness of arguments about their advantages before other similar categories.

According to the author, categories of legal life provide us with an example that between law as a phenomenon of spiritual culture and the actual environment of its existence there is value inconsistency in the form of illegal, which does not allow to fully reconcile them in a single concept. The aim of the unification in the same legal category of the perfect

sphere, of the legal prescriptions and imperfect world, which is converted by the law is attractive, but, in the author's opinion, is unlikely to be achieved. The findings of individual authors about significant heuristic potential categories of «legal life» against the background of methodological and constructive comments seem hasty.

Keywords: legal life, law, entity in law, values of the law, illegal.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

УДК 342.722

А. С. Журавлева

ГЕНДЕРНАЯ ПОЛИТИКА В УКРАИНЕ

Гендерное равенство - составляющая общего принципа равенства как принципа демократического построения общества. Непосредственно в Украине гендерные отношения еще не достигли такого уровня правового регулирования, как в странах Западной Европы и Южной Америки, но Украина идет верным путем, разрабатывая свою законодательную базу, а также формируя определенную доктринальную мысль. Проблема равенства, особенно мужчин и женщин в Украине, не исчерпывается исследованиями указанных авторов. В реальной жизни преимущественно слабая часть населения — женщины, остаются незащищенными, особенно на уровне быта и семьи. Все это обуславливает потребность в дальнейших научных разработках и усилиях политических деятелей в направлении не только законодательного обеспечения, но и практической гарантии равенства людей и их личных прав независимо от пола. В данной статье рассматриваются основные проблем реализации гендерной политики в Украине и определение путей их решения.

Достижение гендерного равенства, выравнивание прав и возможностей женщин не должны происходить за счет ухудшения положения мужчин. Гендерный подход направлен на улучшение положения женщин и мужчин.

Современная гендерная система общества носит асимметричный и дискриминационный характер. Для преодоления негативных явлений в системе гендерных отношений и регулирования ее дальнейшего развития возникла необходимость в разработке продуманной, научно обоснованной гендерной политики, охватывающей все уровни власти - от правительства страны до муниципалитетов, а также механизмов ее реализации. Разработка гендерной политики должна основываться на глубоком гендерном анализе, включающем в себя научный и практический аспекты.

Ключевые слова: гендерное равенство, дискриминация, гендерная политика, права женщин, права мужчин.

Постановка проблемы. С 90-х годов XX века Украина вступила в новый этап своего развития. Началось кардинальное трансформирование всего общества. Произошедшая переоценка ценностей переориентировала политический курс государств на установление единых общечеловеческих принципов и стандартов [1, с.